

A

Regina

Sacratissimi

Rosarii

Eerste zinnen.

Misschien was het de bedoeling u een verhalende historie aan te bieden.

Maar onder het maken van het "historisch overzicht" zijn meerdere uitingsvormen aan bod gekomen.

Soms staat het verhalende alleen, soms ook wordt het gecombineerd met koude gegevens.

Bij tijd en wijle staan er alleen feiten. Keiharde feiten.

De fantasie kreeg dan een ogenblik rust.

Ook wordt er stil beschouwd. Gemijmerd over bepaalde toestanden.

De opzet van de hoofdstukken is zo gekozen, dat hoofdstuk 1 en 2 de basis vormen, waarop enkele aspecten van de vereniging, die door de 50 jaren heen speelden, gestapeld zijn.

Twee hoofdstukken proberen een indruk te geven van de vereniging ten tijde van de tweede wereldoorlog en de fusie. (R.S.R. + Ivoren Toren = R.S.R.-Ivoren Toren.)

Alle hoofdstukken stelen op de gegevens uit de notulenboeken en van enige levende bronnen.

Mijnheer Hijgeman, mijnheer Witte en mijnheer Dubois sr. , mijn dank.

Ook mijn dank -posthuum- aan alle secretarissen, die de notulenboeken hebben bijgehouden.

Eén secretaris kan ik nog gewoon bedanken, namelijk mijnheer Wierks en dat doe ik dan ook.

Naar ik wens is het "historisch overzicht" voor iedereen te lezen.

w. diederiks.

I N H O U D S O P G A V E

1	Het eigenlijke ontstaan van R.S.R.: ten	1
1	huize van schaak-pastoor A.J.H. Wreesman	1
2	De officiële basis: oprichting in 1919	2
3	De invloed van de geestelijkheid	3
4	f e e s t e l i j k h e d e n	4
5	Huizen en Verhuizingen	5
6	De Tweede Wereldoorlog	6
7	Schaak-verbonden	7
8	Fusie	8
9	Nawoord over alles en het nabije verleden	9

Het eigenlijke ontstaan van R.S.R. : ten huize van schaak-
pastoor Wreesman.

Wanneer men maar even kon schaken en pastoor Wreesman ont-
dekte hier ook slechts een spoor van, dan was men verkocht.
Hij sleepte je, in de vorm van een dwingende uitnodiging,
zijn huis binnen om eens een partij te schaken.

Al was je nu vijftien of vijf en tachtig, parochiaan of niet
- maar liefst wel parochiaan- en je kende de loop der stuk-
ken nog pas drie minuten, toch moest je schaken.

Een belangrijk deel van zijn geestelijk ambt vervulde pastoor
Wreesman dus door zich bezig te houden met een spel voor
de geest.

Daarom ook werd de innerlijke mens nooit vergeten door
Wreesman. Al schakend vroeg hij dan zo losjes mogelijk weg:
"Een glaasje wijn?"

Als vijftien of vijf en tachtigjarige dacht je dan:
"Nog nooit gedronken." Maar dat kon je moeilijk zeggen, want
Wreesman dringt aan: "Wijn, dat is geestrijk vocht.
Wijn daar krijg je bloed van."

De aller progressiefsten konden denken: "Zeker een ontwijde
consecratie-tekst: Wijn daar krijg je bloed van."

En ze zeggen tegen Wreesman: "Heel graag Eerwaarde. Heel
graag."

Dit voorval werd natuurlijk door de "huis"-schakers zo hier
en daar verteld. Velen hoorden het, echter, slechts weinigen
konden schaken en wijn drinken.

Degenen die wel schaakten, leerden beter schaken en zeer goed
wijn drinken. De anderen leerden het geen van beide.

Zij, die wel aanhangers van Caffsa waren, vormden op den duur
een vriendenkring rond pastoor Wreesman.

Die vriendenkring zal de kern zijn van de latere schaakver-
eniging.

Een kern dus op alcoholische basis.

De officiële basis: oprichting in 1919.

Het is 24 oktober 1919. Avond.

Het is midden in de herfst. Snijdend koude wind.

Blinde mistlagen liggen in de verlaten straten.

Alleen de Robert Fruinstraat laat wat mensen door.

Belangstellenden voor het schaakspel en oprichters van een schaakvereniging gaan een zaal binnen.

De belangstellenden zijn gekomen op wat zinnen uit de Maasbode: Schakers.

R.K. Schaakliefhebbers die met steller dezer willen medewerken tot de oprichting van een R.K. Schaakclub in het Westen der stad wordt beleefd verzocht naam en adres te willen inzenden onder no. 30558 aan het bureau van dit blad.

De oprichters zijn gekomen om hun doel te verwezenlijken.

Of misschien is er maar één oprichter namelijk steller dezer en dat is Dhr. van Ette.

Of is pastoor Wreesman de indirecte oprichter?

De pre-pastorale oprichter?

Wie zal het nu nog zeggen?

Er zaten in ieder geval acht mensen in dat lokaal, waaronder van Ette en Wreesman.

Van Ette, een ringbaard dragend, zijn hals opgesloten in een opstaand boord verzegeld door een stropdas, opent de vergadering met de woorden: "Geloof zij Jezus Christus."

Met welke woorden terstond de achtergrond van de vereniging was aangegeven.

De binding, geestelijk gesproken, was dus het schaakspel en het rooms katholiek geloof.

De vergadering begint.

Van Ette brengt zijn oproep te berde.

Ene Spieker verklaart: "Ik ben voorlopig bereid, totdat een definitief bestuur zal zijn gekozen, de leiding op me te nemen." Een soort kabinets-formateur.

De heer Kerkhoven: "De functie van voorzitter wil ik wel op mij nemen, althans voorlopig.

De Zeereerwaarde pastoor Wreesman wordt gevraagd de functie

van geestelijk-adviseur te aanvaarden.

Wreesman: "Gaarne."

Het voorlopige bestuur zal een reglement dienen samen te stellen, merkt de heer van Ette op.

Deze man zei alles uiterst correct. Hij was correct. Totaal. Met een uitnodiging van de voorlopige voorzitter om een simultaanvoorstelling bij te wonen is de oprichtingsvergadering een feit en verleden tijd geworden.

Zo kan het ontstaan zijn van een schaakvereniging. Van elke vereniging.

Alleen, de vriendenkring van Wreesman drukt een stempel op R.S.R.

De autoriteit van Ette, die jarenlang voorzitter zal zijn, gaat een invloed uitoefenen.

Evenwel blijkt veel van tijdelijke aard en zo ook deze invloed. Maar vanaf 4 november 1919, de datum waarop de eerste ledenvergadering valt, zal zij in het hoge koele lokaal aan de Robert Fruinstraat 36 te bespeuren zijn.

De invloed van de geestelijkheid.

Artikel 8 onder het hoofd: bestuur, uit de reglementen van R.S.R. opgetekend op 4 november 1919:

"Ingeval de functie van geestelijk-adviseur openvalt, is het bestuur gehouden binnen drie maanden daarna een Rooms Katholiek geestelijke te Rotterdam uit te nodigen, die waardigheid op zich te nemen.

Mocht het bestuur er aanvankelijk niet in slagen een Rooms Katholiek geestelijke te vinden, die bereid is de functie van adviseur te aanvaarden, zoo is het niet te min verplicht zoolang hare bemoeiingen voort te zetten tot het er in geslaagd is in de vacature te voorzien.

Als de Kerkelijke overheid de geestelijken verbiedt adviseur te worden, zal de vereeniging binnen drie maanden ontbonden worden.

Artikel 18 -geestelijk-adviseur- uit diezelfde reglementen zegt :

"Alle besluiten van het bestuur of der algemene vergaderingen moeten zoodra mogelijk aan de goedkeuring van den geestelijk-adviseur onderworpen worden.

Hieruit blijkt over duidelijk welk een belang er gehecht werd aan een geestelijk-adviseur.

En de adviseur aanvaardde dit "gedelegeerde gezag" ook als vanzelfsprekend.

Maar laten we eens naar een gedeelte uit de ledenvergadering van 13 oktober 1922 luisteren.

Het herderlijke van de raadgever komt hierin tot uiting.

De heer van den Hurk verdedigt een voorstel:

"Mijnheer de voorzitter, geachte aanwezigen, de commissie van voorbereiding van de statuten en reglementen stelt zich op het standpunt, dat leden jonger dan 21 jaar na 10.30 uur des avonds niet in het speellokaal aanwezig mogen zijn.

Ik ben van mening, dat daarvan in géén geval van afgeweken zal mogen worden. En dit in het bijzonder om het karakter als katholieke vereniging hoog te houden.

Het moet voorbaats vaststaan, dat jeugdige leden de vereniging zullen gebruiken om later dan het voor hen passende uur buiten's huis te zijn."

Ja, mag ik even het woord, mijnheer de voorzitter," vraagt Wreesman. Van Ette: "Uiteraard, eerwaarde." Ga uw gang."

"Mijnheer van den Hurk, dit gaat toch echt wel iets te ver. U ontnemt de ouders op deze wijze zondermeer een deel van hun gezag. Dat kunt u niet doen.

Met alle soorten van genoegens wil ik de redactie van dat artikel op me nemen."

Na deze woorden stemt iedereen voor het voorstel van de raadgever. Behalve meneer van den Hurk.

We verplaatsen onze waarneming naar een bestuursvergadering op 7 februari 1923.

Van Ette, de voorzitter, voert het woord:

"Mijne heren, om de vereniging een weinig meer bekend te doen worden, stel ik me voor, dat een gedrukte aankondiging

welke in de vestibules of voorpoortalen der diverse kerken binnen de stad zou kunnen worden geplaatst, een goede reclame zou zijn.

Pastoor Wreesman: "In deze zoudt u de hoogerwaarde deken moeten raad vragen."

Dit wordt gedaan. De deken acht het onjuist.

Dus deze wijze van reclame voeren wordt niet toegepast.

De invloed zal in mindere mate voortgezet worden door kapelaan Koene, pater Moll, rector Maas.

Pater Woestenburg, maakte door zijn wereldse houding, een uitzondering in de rij der raadgevers.

Deze pater kon een aardig potje schaken, maar zijn devies moet geweest zijn: alles op zijn tijd.

Want dadelijk na het beëindigen van zijn partij schaak holde hij, toen de vereniging eerst in café-restaurant "De Zon" en later in café Delmee huisde, naar de trektafel of andere aanverwante artikelen.

Hij holde ook mee naar uitwedstrijden in gouda, waar gespeeld moest worden tegen de vereniging met de zeer origineele naam "Gouda".

Daar, in Gouda, werden de spelers van R.S.R. afgehaald van het station door enkele leden van de vereniging "Gouda".

Woestenburg, gekleed in lodenjas, met daar boven zijn afstekende witte boord, werd dadelijk aandachtig bekeken door een links-georiënteerde en deze vroeg:

"Kan een pastoor ook schaken?"

Dat bleek diezelfde avond, want pater Woestenburg versloeg de "communist".

Na pater Woestenburg volgden nog kapelaan Thijssen, pater Merk en pater Meijers, maar dan is het op.

Ze worden en zijn zo schaars, dat ze niet meer geworven kunnen worden.

Feestelijkheden.

Feesten in het verre algemene van het woord heeft de schaakvereniging nogal gekend.

Maar wel feesten op vaste tijdstippen.

Bij het begin van ieder schaak-jaar werd er een gemeenschappelijke kerkelijke viering gehouden.

Bij het begin van het schaak-jaar werd en wordt een simultaan gegeven door de sterkste schaker van de vereniging.

Of twee schakers gaven en geven een simultaan.

Dat kon en kan aanleiding geven tot grappige situaties.

De ene schaker bouwt een prachtig mat-net op, de ander strikt het net niet dicht.

Een blijvende ruzie tussen beide was natuurlijk het gevolg.

Of er werd een sterke "buitenspeler" gevraagd om te simultanen.

Mr. Oskam stelde zich in de beginperiode van R.S.R. wel eens beschikbaar om een simultaan-séance te geven.

Veel later heeft L. Kerkhoff een simultaan gegeven.

~~Ok~~ hebben de oudere leden een consultatie-partij mogen meemaken. Mevrouw Vreeken was de tegenstandster van de Blok, Hijgeman en Nederhand. Zij verloren.

Nu zijn die simultaan-séances voortdurend teruggekomen.

Dekker en Vosselman junior hebben zich daar vele malen over ontfermd. Zij werden soms zelfs gedwongen.

Met de kerkelijke viering en ontbijt na is het anders gegaan.

Daarmee is het afgelopen.

Als hoogtepunten kwamen regelmatig lustrums, tienjarig jubileum, twintigjarig en dertigjarig jubileum en het veertigjarig feest voor de dag.

Maar het veertigjarig jubileum moet een echt hoogtepunt geweest zijn. Een zogeheten toppunt.

Doch andere feesten slaagden wat minder.

Naast deze grote feesten, zijn de kleine feestjes altijd in trek geweest.

Vreugde om een promotie in de bond, vreugde om een degradatie in de bond, want dan hebben we het wat gemakkelijker in een lagere klasse.

Het Sint Nicolaas-schaak en het eieren-schaak zijn jaarlijks een goede onderbreking van de ernstige sub a variant van Bokaresfski.

Al dit soort evenementen zijn breekpunten in de sleur van het schaken.

Zij intensiveren het contact tussen de spelers uit groep A met de spelers uit groep h.

Daarvoor alleen al is het goed een feest op te zetten.

Huizen en Verhuizingen.

Schaakvereniging R.S.R. is tamelijk mobiel geweest.

Hun eerste verblijf was in de ROBERT Fruinstraat.

Het was een lokaal van een kerk.

Het was een lokaal, dat hoog was en koel met boogramen en schuifdeuren en een houten krakende vloer.

Overal schuifdeuren en achter een van die schuifdeuren stemmen die zongen.

Men studeerde een moeilijke mis in van Kalmthout en de schakers probeerden hun stellingen te bestuderen.

Sommigen van hen lukte dat, anderen kenden op de duur de hele mis van Kalmthout en werden uit de schaakzaal verwijderd, omdat ze te hard meezongen.

De koördirecteur ontving ze dan met open armen.

Zo'n kracht kon hij best gebruiken.

Echter, dit kon voor de schaakvereniging niet blijven doorgaan.

Zeker niet toen pastoor Wreesman de zaalhuur zondermeer in het jaar 1936 op f 75,= bracht.

R.S.R. nam zijn intrek in de oude statige raadzaal van het evenoude stadhuis.

De statige raadzaal werd spoedig te klein bevonden.

Alles verhuisde naar de witte zaal van datzelfde oude stadhuis. Zelfs de witte zaal werd te klein. Of de vereniging werd te groot.

De tocht wordt voortgezet naar de Kruiskade, naar de bovenzaal van café-restaurant Monopole.

Deze verandering was geen verbetering.

Daarom werd in januari 1938 een bovenzaaltje van het café "De Kleine Doelen" betrokken.

In 1946, dus na de tweede wereldoorlog, togen de schakers op naar café-restaurant "De Toog".

"De Toog" had voortdurend een aanval te verduren van treinen, die bovenop het viaduct, waaronder het café zat, bulderden. Dit bleek met de slechte verwarming een onoverkomelijk bezwaar voor alle schakers.

Door rector Maas kon de vereniging aan een andere lokaliteit komen: R.K. Bondsgebouw op de Westersingel.

Maar het plaatsgebrek in het bondsgebouw en de herinnering aan de vele cafés deed het bestuur besluiten in april 1948 naar de Noordsingel te gaan, alwaar het café "De Zon" aan gelegen was.

"De Zon" was vooral in de wintermaanden te klein.

Er werd weer naarstig gezocht naar een goedkoper en ruimer lokaal.

Men dacht het gevonden te hebben op de Oostzeedijk 300 a. Wederom was het een café. Met de welluidende naam Delmee. Luid waren de stemmen uit het café wanneer alle schakers rustig speelden. Gevloek soms of harde woorden en dan moet je net een protestantse club op bezoek hebben.

In maart 1952 vindt R.S.R. , na een afmattende "kroegentocht" zijn rust op de Schiekade.

De voorname zaal van de Vincentius-vereniging blijft -in gemoderniseerde vorm- tot en met nu het schaak- en praat-huis van R.S.R. en Ivoren Toren.

De tweede wereldoorlog.

Op 14 mei 1940 stortte alles ineen.

Rotterdam was verwoest en van schaken kwam voorlopig niets meer. Enige dagen na het bombardement kwam het schokkende bericht, dat Prudon hierbij was omgekomen. Hij was 27 jaar. In 1941 is er nog korte tijd in verenigingsverband geschaakt. Maar na 14 mei lag het eigenlijke schaakleven stil.

In de winter van '41-'42 vonden de nazi's het nodig om alle verenigingen onder hun toezicht te plaatsen.

Toen werd besloten de vereniging op te heffen.
Het materiaal werd onder de leden verkocht onder de voorwaarde het weer in te leveren als de omstandigheden dit toelieten.

In 1946 werden ~~er~~ pogingen gedaan de vereniging te doen herleven. Dat lukte met moeite.

Erg lastig was het een zaal te huren in de grotendeels verwoeste stad.

"De Toog" heeft in 1946, echter kunnen dienen als plaats van de wederoprichting. Veel schakers waren ~~er~~ nog.

En voldoende materiaal werd aangedragen.

Het schaken was herboren.

Schaak-verbonden.

R.S.R. heeft vooral in zijn beginperiode nogal geïsoleerd geleefd.

De vereniging had weinig contact met schaakgroepen, schaakorganisaties.

Nu waren er rond 1925 nog niet zo veel schaakverenigingen dus het onderlinge contact, als dat er al was, was van geringe aard.

Daarbij kwam, dat R.S.R. op katholieke basis gestoeld was, en dat er om die reden slechts tegen katholieke schaakgroepen geschaakt diende te worden. Het doel: een R.K. Schaakbond.

Het aantal katholieke schaakverenigingen echter was niet groot en is nooit groot geweest.

Ook de wankelende financiële positie van R.S.R. was een factor tegen, om zich te organiseren in groter verband. Het is vanaf 1919 tot 1946 gebleven bij meer of minder informele ontmoetingen van rooms-katholieke zusterverenigingen.

Voorals Ivoren Toren heeft een standvastige binding gekend met R.S.R.

De jaarlijkse massakamp, werd werkelijk jaarlijks gehouden, wat een goede relatie tot gevolg had.

Kleine tornooien tussen meerdere katholieke verenigingen speelden later, rond 1930, een rol.

"De Pion" en Ruy Lopez -Den Haag- later Regina en Armada, waren de voortdurende tegenstanders van R.S.R.

Naast deze "vrije" ontmoetingen, stapt R.S.R. in 1937 in het Schaakverband voor het Bisdom Haarlem.

Pas in 1947 wordt besloten in te schrijven, met twee tientallen, in de Rotterdamse Schaakbond.

Het eerste tiental in de derde klasse eindigt als derde, het tweede eindigt ongeslagen bovenaan als kampioen van de vierde klasse.

Het jaar daarop wordt met vier tientallen ingeschreven.

In 1949 promoveert het eerste tiental naar de tweede klasse, terwijl het tweede naar de vierde klasse degradeert.

Het derde tiental bereikt in dat jaar een tweede plaats.

Een vierde groep van tien is achterwege gebleven.

Terecht. Want zelfs dan blijken er moeilijkheden te rijzen met het middelste tiental.

Het eerste tiental stoomt in 1950 van de tweede klasse ineens door naar de eerste klasse R.S.B.

In het volgend jaar handhaaft het eerste zich in de eerste klasse.

Het tweede en het derde blijven nog juist in hun klasse.

In 1951 gaat het plotseling veel beter met het tweede.

Zij promoveren naar de tweede klasse.

Dit is te danken aan de steeds volledige opkomst, waar het, vooral in voorgaande jaren, in uitwedstrijden aan ontbrak.

In 1953 wordt weer met vier groepen schakers aan de bondscompetitie deelgenomen.

Het tweede tiental degradeert. De anderen blijven zitten waar ze zitten.

1954 is alleen een goed jaar voor de spelers van het eerste.

Zij behalen in hun eerste klasse een tweede plaats.

Bij de overige drie tientallen is de dynamiek er uit.

Vandaar, dat het volgend jaar met drie in plaats van met vier tientallen voor de r.s.b.-competitie wordt ingeschreven.

Steeds blijft het eerste het eeuwige tweede schaaktiental in afdeling 1. Maar in 1957 komt daar verandering in: het eerste degradeert naar het tweede plan. Het vertrek van enige sterke spelers zou de oorzaak zijn.

1958 is een jaar, waarin het leden aantal sterk daalt namelijk van 47 leden naar 40.

Dit heeft ook zijn weerslag op het aantal tientallen waarmee ingeschreven wordt voor de bond. Twee tientallen, die het overigens middelmatig goed doen in de bondscompetitie. Alhoewel het jaar volgend op 1958, eeveneens een tijdperk is gekenmerkt door leden vermindering, behaalt het eerste een eerste plaats in zijn afdeling en gaat dus weer over naar klasse 1.

1960 is een ongunstig jaar voor het tweede tiental, want het degradeert van klasse 2 naar de derde klas en de schakers van groep 1 handhaven zich gemakkelijk in hun afdeling.

In 1962 kan het eerste zich niet handhaven in de promotie-afdeling en het tweede kan dat niet in de eerste klasse. Beiden waren ingedeeld in die bepaalde groep naar geachte sterkte, maar zij werden te licht bevonden.

In 1963 werd weer met drie schaak-groepen in de bond gespeeld. Dit geeft aan dat het ledental aan het stijgen was. En dat was ook inderdaad zo.

Het volgend jaar kunnen alle drie de tientallen zich gemakkelijk handhaven in respectievelijk afdeling 1, 2 en 3. Het seizoen 1965-'66 geeft een degradatie te zien van het derde tiental. Terwijl het seizoen 1966-'67 een geweldige opleving te zien geeft. Het eerste promoveert naar de promotieklasse en het gedegradeerde derde tiental promoveert naar afdeling 3. Het tweede blijft eenvoudig in klas 2 zitten.

Seizoen '67-'68 is een rustig tijdvak voor de tientallen. Allen blijven in hun groepen.

'68-'69 vertoont een teruggang van het eerste naar afdeling 1, terwijl het tweede tiental met moeite in zijn afdeling blijft.

Als wij nu de hele levensloop van de schaakgroepen beschouwen, dan kunnen we opmerken dat het tweede tiental het "lastigste" tiental is geweest.

Dat het eerste evenwichtig is geweest in het behalen van resultaten. En dat het derde eventueel vierde tiental er altijd zo'n een beetje aangehangen hebben.

Maar door al de ontmoetingen met verschillende verenigingen van verschillend pluimage, kan iedereen zich meer schaakverbonden gevoelen.

Fusie.

Rond het jaar 1955 is er een teruggang in het leden aantal te bespeuren.

Men weet dit aan de opkomst van de televisie.

Aan de vermeerderde uitgaans-mogelijkheden.

Dat zal wel waar geweest zijn, maar de schaakverenigingen zaten er mee.

De oplossingen van dit probleem werden gevonden in fusies, zodat de geldelijke kant van de clubs minder moeilijkheden gingen opleveren en om zodoende toch een aardig aantal leden ~~te~~ te verkrijgen.

Ook een versterkte propaganda voor het schaakspel werd als een eventuele oplossing van het leden tekort gezien. Ivoren Toren en R.S.R. zien in, na stroef overleg in de beginfase van de besprekingen over een fusie, dat een fusie noodzakelijk is, om, zoals de notulen van een gezamenlijke bestuursvergadering zeggen: één sterke katholieke schaakvereniging te vormen.

Op 14 september 1962 wordt in een bestuursvergadering overgegaan tot de functie-verdeling van het bestuur van:

R. S. R. / I V O R E N T O R E N.

De fusie is voltrokken. Zonder veel bloed vergieten hebben twee verenigingen zich kunnen verenigen.

Nawoord over alles en het nabije verleden.

Als wij nu rustig achter een schaakbord gaan zitten en wij spelen niet, maar laten de hele geschiedenis van de vereniging over ons heengaan, dan geeft de historie de indruk dat R.S.R. en later R.S.R.-Ivoren Toren een woelige vereniging is geweest.

De groep schakers, steeds wisselend en steeds blijvend, die de invloed ondergaat van de geestelijkheid.

De groep, die de invloed ziet afnemen.

De schakers, die hoogtepunten, afdalingen en diepten meemaken van de vereniging, door feesten, oorlogen en sterfte.

De menigte, die een eigen schaakblad ziet verschijnen, verdwijnen en weer verschijnen ziet.

De vergadering, die zich laat op winden door de letters R punt K punt.

De vergadering, die apatisch is of gezellig.

De sfeer, die gespannen, ontspannen of grappig is.

Altijd bedrijvigheid in de ruimste zin van het woord.

Toch, als men een schaakavond zou kunnen binnenvallen in 1919 of in 1950, de sfeer daar is rustig, lankmoedig en mistig -van de sigaren-.

Dat is ook het verschil met de laatste vier jaar.

De jongeren drukken met de ouderen een bepaald ander stempel op de huidige club.

Op de schaakavonden wordt er wat gezegd, men lacht.

Na het schaken, praten. Er ontstaan zelfs gesprekken.

Zo'n schaakavond is een beetje rumoerig, een beetje fel en aardig.

Wie weet houden wij het zo? Maar we zullen mee worden genomen door de tijd. En waarom ook niet?.
